

мбр. 4042/47

126/47

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД.

ALOJZ GRADNIK: „KITAJSKA LIRIKA“.¹

Лирика кинеска и јапанска, што се више преводи на разне језике, све је више тајанствена. Сад је у прози сад је у стиху; сад је хотимично сажимана, сад је по нужди ширена, ~~и~~ дедаред превођена са ~~таквог~~ непосредног превода, чији је аутор стајао више под сугестијом илустративног него мелодиозног елемента у кинеском тексту; а други пут обратно. А трећи пут превођена са Бог зна којег по реду посредног превода, и Бог зна из којих личних разлога баш са тог узорка. Отуда нам та поезија стиже обично са нечим нарочито истакнутим, и са нечим нарочито занемареним; ~~и~~ знамо и не знамо ту поезију. ~~Б~~ једна познату песма, као неки егзотични цветак; ~~и~~ чијем пореклу и животу ~~нико~~ ~~ништа~~ не уме да каже; ~~и~~ преводиоци се буне у десет столећа, класификујући песнике хронолошки... Као у песми А. Блока она тајанствена ~~не~~ ~~зна~~ ~~ком~~ ~~ка~~, ~~мине~~ ~~и~~ ~~кинеска~~ лирика крај нас са својим «траурним перјем» на шеширу, и то је све.

Жалимо што међу набројаним књигама Г. Градникове литературе ~~видимо~~ свега једну енглеску збирку; и, ~~што~~ ~~то~~ онда није чувено дело дугогодишњег енглеског мисионара у Кини, а зтим професора кинеског језика у Оскфорду, Легеа (Leggë), The chinese classics. То су два дебела тома кинеског издања. Текстови лиричара су ту прво у оригиналу, а затим у прозном енглеском преводу; испод линије прати текстове огромна количина бележака. Г. Градник, који је дао замашну збирку, стотинак песама, и који је преводио у стиху и слику, имао је све разлоге да се не ограничи на свега једну збирку енглеских превода, кад се позитивно зна да су енглеске версије врло често непосредно с оригинала рађене, најверније по садржини, и својом ~~сажетошћу~~ најближе оригиналној форми.

Имамо ~~и~~ ~~и~~ пред собом препис неколико Легеових превода из ~~кинеских~~ ~~класика~~. ~~Две~~ од тих песама нашли смо и код Г. Градника, и у збирци кинеске лирике у српском преводу од Г. Црњанског, ~~и~~ једну, трећу од тих песама, нашли смо код Г. Градника, и у ~~и~~ енглеској збирци Хелене Вадел. Тако смо били у могућности да учинимо ~~и~~

¹ Ljubljana 1928, Založba Iug. Platnice in vinjete narisal ing. arh. D. Serajnik.

негативно мишљење

уведени

поређења. Прве две песме су од Ли-Тај-Поа (VIII век), трећа је од Цуј-Цонг-Чеа (VIII век). Поређење истиче знатне разлике у форми, а доста разлика и у ниансама смисла. У песми Ли-Тај-Поа о пролећу и пијанци песнику, Г. Градник има шест ~~строфа~~ ^{алинеја} и текст, према оном у Легеа, доста произвољно ширен. Вероватно због метричких тешкоћа, детаљи су разрађивани, ^{напомиње} детаљ тиче песме.

Ko se zbudim, kaj slišim? Čuj!
Na veji lep prepeva ptič.
Pobaram ga: „Kaj dol in grič
že zelenita?“ „Cicifuji!“
mi pravi ptič.....

Валинеје

Тај детаљ је, према тексту у Легеа, проширен целом другом половином ~~строфе~~ и још и преко тога. Г. Црњански пре води два ~~строфе~~ ^{алинеје} Г. Градника свега са следећим: «Чујем надамном тице како поје. Видим да је пролеће.» Г. Црњански је енглески сажет у своје четири алинеје, али је, ^{алинеје} због нашег језика, мање садржајан него енглеска версија. У завршном ретку песме имају три превода три ниансе. Ако бисмо ту пезму Ли-Тај-Поа смели сравнити са тирвисом грчких менада, (на који необично подећа), дакле са штапићем овијеним виновом лозом и бршљаном, онда је у завршетку Г. Црњанског више бршљана:

Тада, као у сну, нестаје свега.

~~И~~ ^у Г. Градника више винове лозе:
rustite me, naj bom pijan.

А у енглеској версији мање више подједнако од једног и другог, с помоћу финог двојног придева *drowsy dreamy*, од прилике: сањарење кроз доста тежак полудремеж.

Друга песма Ли-Тај-Поа, ~~она~~ ^{та} чувена песмица о преноћишту песника у туђем крају, слаже се у сва три превода све до под крај, до оне дивне поенте кад песник, загледи у месечину која је као иње попала по земљи, обара главу, и, тамо у даљини — ту сад има разних ~~помена~~ ^{помена} једне fine песничке идеје. Г. Градник завршава.

In spet sem sklonil glavo: iz daljav
moj dragi dom poslал mi je pozdrav.

Ј. ~~Црњански~~ ^{Црњански} преводи: «Полако ми клоне (глава)... мислим на свој завичај.» У енглеском тексту стоји, б е з г л а г о л а : « а у даљини мој завичај». Овога тренутка се сећамо једног немачког превода — можда је Бетгеов, али није сигурно — у којем је употребљен глагол *w i n k t*, дакле чини знак, маше, зове. Енглеz и Немац су тежили дати израз чисте визије; биће да је у кинеском тексту илустративни елеменат био главно.

Трећа песма, једна алегорична песма о киши, слаже се скоро ~~«дословце»~~ у два енглеска превода и ^у преводу Г. Градника. Али је врло занимљива чињеница да између два стихована и ~~сани~~ ^{сани} превода, Г. Градника и Хелене Водел, овај ^{суперсубан} ^{ако смисао да-} ^{дан}

последњи, поред све дословности, има десетак речи мање од ~~оригинала~~.

Изгледа, дакле, у колико човек уопште сме чинити замерке преводима кинеске лирике, да је Г. Градник одвише ширио и попуњавао грађу, претварао те пахуљке-песмице у нешто одвише конструктивно. Иначе, он је са својих стотинак песама обухватио огроман временски размак и културни процес. Избор нам се чини добар и пун укуса; неке ванредно лепе песмице смо први пут читали; ~~та~~ пример, песму ~~пре~~ ~~Ли-О-Еја~~ Ли-О-Еја (IX век) ~~Месејина~~ Месејина на ~~могју~~ ~~могју~~, или песму Хан-Уоа (XII век) ~~Сенс~~ ~~а~~ ~~а~~. Преводи ~~су~~ у главном тачни и мелодиозни, без великих прозодијских неправилности. Неке песме су привлачне врло успелом егзотичном звучношћу, што је част и преводиоцу и словеначком језику. Опрема је, као обично код словеначких издавача, врло укусна и у стилу; а цртежи Г. Серајника су fine сугестивне вињете из света једне далеко мирније уметности но што је, већином, наша.

ИСИДОРА СЕКУЛИЋ.

МУЗИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ДВА НОВА БАЛЕТА: „ДОН ХУАН“ И „ТРОРОГИ ШЕШИР“.

О игри се данас необично много мисли, на њој се врло много ради. Постављају се етичке основе на којима она почива; и њена естетска вредност. Читав сплет мисли, идеја и практичних резултата, и у теорији и у пракси. У пракси: и на концертном подиуму и на сцени. Има некога религиозног одушевљења за игру. И као што је некада игра била негована ради култа боговима (те је, као таква, била у служби религије) и стајала у средишту интереса људи, тако је и данас негована; али у средишту религије којој данашња игра има да послужи не стоје више богови, већ човек. Изразити индивидуални живот сваке јединке, и спољни и унутрашњи (унутрашњи нарочито), то је циљ који води данашње представнике ове уметности. Читаве су се школе створиле које раде на томе да се индивидуалне играчке способности израде ради израза индивидуалних карактерних одлика; али и ради тога да се од тако израђених индивидуалности створе групе које координираним снагама имају да буду израз колективног живота апсолутно разрађених индивидуалности (Лабан и његова «школа хорова у покрету»). То је идеја «слободне игре», а циљ јој је «сопствени уметнички покрет». Јута Кламт у Берлину, присталица идеја Лабанових, «хоће да да слободног маха сваком играчком темпераменту да развије своју личну ноту», али у групи. «Не превлађује воља појединца, вође; група